Ortodoxie Si Nationalism

În Gândirea Pãrintelui Dumitru Stãniloae

În multe dintre articolele scrise, pãrintele Dumitru Stãniloae abordeazã si problema raportului dintre ortodoxie si nationalism, ca rãspuns la unele acuzatii potrivit cãrora nationalismul ar fi o grea cãdere în pãcat, ar fi pur biologic si a sfãrâmat ecumenicitatea crestinã.

Argumentul principal pe care pãrintele îl aduce împotriva directiilor este învãtãtura crestinã despre ipostas. *"Ipostasul sau persoana este starea de sine a unei fiinte spirituale; e una din unitãtile unei altfel de firi, în strânsã corelatie cu celelalte unitãti, iar în cazul persoanei umane, în relatie cu Dumnezeu cel personal."* Aplicând definitia persoanei la realitãtile concrete ale poporului român si la nevoia, fireascã, de comuniune a omului cu semenii, pãrintele aratã cã nu se poate vorbi despre nationalism ca despre o grea cãdere în pãcat. Biserica Ortodoxã Românã este nationalã. *"Calitatea nationalã este însusi umanul într-o anume formã a lui iar crestinismul national nu este pãgânism."* Articolele care trateazã aceste probleme pot fi împãrtite în douã categorii: prima o formeazã cele scrise în anul 1937 ca rãspuns la acea disputã iscatã în presã între Radu Dragnea si Dragos Protopopescu, pe de o parte, si Nae Ionescu, pe de alta. Mãrul discordiei este raportul dintre ortodoxie si nationalism.

A doua categorie o formeazã articolele scrise în anul 1940 si republicate în anii urmãtori, Pãrintele revine asupra raportului ortodoxie - nationalism dar se simte obligat sã-i punã la punct pe fratii greco-catolici si pe intelectualii nostalgici dupã crestinismul occidental. Din bogatul material scris de cãtre pãrintele Dumitru Stãniloae pe aceastã temã publicãm o sintezã a celor mai importante concluzii.

Nationalism este constiinta cã apartii cutãrui grup etnic, iubirea acelui grup si activizarea acestei iubiri în slujba binelui lui. [1]

Neamul românesc este o sintezã biologic-spiritualã a mai multor pãrti care au intrat în compozitia lui. Cele mai principale sunt: elementul dac, elementul latin si crestinismul ortodox. Legea cea mai înaltã de viatã a neamului nostru, legea care îl exprimã ca ceea ce este el în chip propriu, este aceea pe care o trãieste ca întreg, nu care e proprie vreuneia din pãrtile lui. Caracteristicile elementelor componente sunt strãbãtute de un timbru nou, unitar, de timbrul individualitãtii noi care este

---

[1] Nationalismul sub aspect moral, în Telegraful Român, nr. 47, 1937

românitatea. Deci putem spune cã legea cea mai înaltã de viatã a neamului nostru este românitatea.

Judecata logicã si bunul simt comun, ca si poruncile realitãtii, cer sã trãim dupã legea individualitãtii nostre nationale, adicã româneste. Nu romanitatea, nu dacismul, ci românitatea cu tot ce cuprinde ea, aceasta este legea cea mai înaltã prin care ne mentinem si ne împlinim misiunea noastrã. Idealul nostru, exprimat în linii mari, este ca al oricãrei entitãti: sã ne mentinem si sã ne desfãsurãm în toatã plenitudinea însusirile românitãtii, nu ale romanitãtii noastre.

Idealul permanent al neamului nostru este cresterea sa spiritualã - aceasta presupune, desigur, si o bazã corespunzãtoare de existentã fizicã – printr-un fel de relatie cu ordinea valorilor eterne, determinat de individualitatea sa etnicã, de românism, printr-o comuniune româneascã cu Dumnezeu. Care este însã modul românesc de comuniune cu ordinea spiritualã transcendentã? Aceasta ne-o spune istoria si ne-o spune viata actualã a poporului nostru: este Ortodoxia. Ortodoxia e ochiul prin care priveste românul spre cer si plin de lumina de acolo si-l întoarce spre lume, conducându-se dupã el în atitudine si pasii sãi. Si mai stim cã ea este singurul ochi corect, sãnãtos. Dar ochiul e al unei individualitãti etnice determinate, al unei unitãti sintetizate din mai multe elemente constitutive. Sau ochiul însusi este, pe lângã aparatul constituit dupã legile universale ale opticii, si o materie si o simbiozã sufleteascã individualã. Românul întretine comuniunea cu ordinea eternã prin ortodoxie, dar româneste. Ortodoxia se aflã aici într-o sintezã anumitã, care nu strâmbã ortodoxia din punct de vedere formal, asa cum materialul si simbioza sufleteascã în care e îmbrãcat aparatul optic al ochiului, nu strâmbã legile optice generale dupã care functioneazã.

Desigur cã în teorie este greu sã întelegem cum e cu putintã aceastã interpenetrare a ortodoxiei cu românismul, fãrã ca vreuna sã sufere. Dar viata bimilenarã a neamului, ne aratã cã în practicã lucrul e întru totul cu putintã. Desi în practicã mijlocul prin care întretine neamul nostru comuniunea cu ordinea spiritualã eternã este întregul contopit: ortodoxie-românism, teoretic se poate spune cã o întretine prin ortodoxie, cãci românismul este implicat în calitatea subiectului ortodoxiei si românismul însusi este strãbãtut de ortodoxie. Ortodoxia are o functie esentialã si chiar capitalã în viata românismului. Idealul national permanent al neamului nostru nu poate fi conceput decât în legãturã cu ea. [2]

Un popor a ajuns o natiune când fiecare membru al ei se simte în constiinta sa trãind prin ea si pentru ea, ca o mlãditã care datoreazã totul tulpinei care-i dã seva, viata si însusirile. Constiinta nationalã are trei elemente componente:

1. Constiinta de sine, constiinta cã existi si actionezi ca însul cutare;

[2]Idealul national permanent, în Telegraful Român, nr. 4 si nr. 5, 1940.

2. Constiinta cã apartii unui neam si cã ai anumite determinante nationale;
3. Sentimentul de rãspundere fatã de cei de un neam cu tine, sentimentul datoriei de a-i ajuta în chip deosebit, de a te jertfi pentru ei, de a le servi lor.

Constiinta e fricã si cutremur, e sentimentul cã esti pentru o misiune, cã ai o rãspundere. Cheagul de iubire si de sacrificiu între membrii natiunii nu-l poate întretine decât credinta în Dumnezeu. Orice grupare etnicã s-a ridicat de la starea de popor la starea de natiune prin credinta în Dumnezeu. Dovadã cã mai înainte de a avea un stat - expresie a natiunii - neamurile au avut religie. Dar iarãsi orice natiune poate decãdea, când pierde credinta în Dumnezeu, nu numai în starea de popor, ci într'o disolutie care o pune într-o primejdie de disparitie. Religia înaltã un popor si-l conduce pânã la nivelul în care îsi poate crea un stat. Statul national e un fiu al religiei. Dar sã nu creadã Statul cã odatã apãrut în existenta unui neam, se poate lipsi de religie. El singur nu e în stare sã sustinã un neam la nivelul la care l-a ridicat religia. Rãmas singur, toatã opera realizatã prin lucrarea religiei se prãbuseste. Religia trebuie mentinutã mai departe în acelasi rol de cinste. Numai astfel neamul poate continua sã se închege tot mai deplin ca natiune, ca fortã sufleteascã constientã, mereu în crestere.[3]

Crestinul se întreabã: "pot sã fiu nationalist, sã-mi iubesc neamul si sã lupt pentru apãrarea si înãltarea lui?" Nationalistul: "e necesar crestinismul în cadrul conceptiei mele nationaliste, ca factorul indispensabil pentru ridicarea neamului, tinta strãdaniei mele?" Aceste douã întrebãri se reduc la una singurã: este crestinismul trãit si judecat consecvent, o cale necesarã spre crestinism?

Natiunile sunt comunitãti de destin, comunitãtile cele mai temeinice, mai statornice, înfãsurate prin mai multe fire de legãturã, deosebit de profunde, fatã de alte feluri de comunitãti cu mult mai trecãtoare, mai superficiale. Crestinismul n'a venit sã se opunã tendintelor celor mai firesti de comuniune, concretizãrilor celor mai profunde ale acestor tendinte, n'a venit sã înãbuse natura, sã o facã sã caute alte forme de comuniune, mai putin firesti, ci sã intensifice, sã înalte, sã desãvârsească formele naturale ale relatiilor omenesti. Un crestin e fericit de ocaziile ce i le oferã apartenenta la comunitatea nationalã pentru a-si trãi în ea continuturile religioase.

Credinta crestinã e pentru credincios un impuls spre afirmarea comunicãrii nationale, spre iubirea mai presus de fire a celor cu care firea l-a asezat în relatii fundamentale de viatã. Crestinismul rãzbate în mod necesar spre nationalism. Dumnezeu nu mã va rãsplãti dupã modul cum am stiut sã mã desfac de comuniunea fireascã în care mi-a fost dat sã trãiesc, ci dupã modul în care am

[3] Prin ce se promoveazã constiinta nationalã? în Telegraful Român, nr. 6, 1940.

afirmat aceastã comuniune cu vointa si cu iubirea mea crestinã. Dar dacã crestinismul tinde spre nationalism si acesta duce, gândit si trãit, spre crestinism.

Conditia necesarã natiunii, a formei celei mai închegate de comuniune naturalã între oameni, este credinta puternicã si unitarã. Nationalistul stãpânit de idei clare si consecvent în conceptia lui, devine în mod necesar un credincios si propagã credinta crestinã - o singurã credintã crestinã, cea de totdeauna a neamului - între conationalii sãi. [4]

[4] Crestinism si nationalism, în Telegraful Român, nr. 40, 1940.

Bibliografie

1. "Vestitorul Ortodoxiei," Aprilie 1996